

وزارت نیرو

شرکت مدیریت منابع آب ایران

شرکت آب منطقه‌ای کردستان

تأثیرات گردشگری بر بهره‌برداری پایدار سدها و بررسی رویکرد تاریخی فرهنگی اجتماعی (مطالعه موردی استان کردستان)

سد گاران

دریاچه زریوار

تهیه و تنظیم: زانیار ضمیران

با همکاری مهندسین مشاور نواندیشان ژیار

عنوان مقاله: تأثیرات گردشگری بر بهره برداری پایدار سدها و بررسی رویکرد تاریخی فرهنگی اجتماعی (مطالعه موردی استان کردستان)

چکیده:

امروزه صنعت جهانگردی به عنوان بزرگترین و متنوع ترین صنعت در دنیا به حساب می آید. کشور جمهوری اسلامی ایران با توجه به اینکه در ردیف ۱۰ کشور اول دنیا از نظر وجود جاذبه های گردشگری قرار دارد، ولی از نظر جذب توریسم و گردشگر، نه تنها در بین کشورهای دنیا بلکه در بین کشورهای خاورمیانه هم جایگاه شایسته و مطلوبی ندارد.

توسعه گردشگری در ایران نیازمند توجه به مولفه هایی است که در پیشبرد این هدف موثر هستند. نگاهی به بند ۳۴ الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت، رمز توسعه گردشگری را حمایت بخش خصوصی و ایجاد زیرساخت های مناسب برای آن دانسته است. باتوجه به پتانسیل های بالای استان کردستان به لحاظ توانایی جذب گردشگر و وجود سدهای این استان به لحاظ داشتن دریاچه های با قابلیت بالای جذب گردشگر، شرکت آب منطقه ای استان هنوز نتوانسته به دلیل داشتن ضعف قوانین مالکیتی جهت تملک حرایم رودخانه و سدها، تملک بیشتر اراضی حرائم توسط سود جویان، محدودیت های زیست محیطی، فقدان طرح جامع گردشگری، فقدان طرح پدافند غیر عامل در محدوده های سد، تعامل ضعیف بین دستگاهی در جهت انتفاع عموم جامعه مشارکت پایین ساکنین بومی و کشاورزان در اجرای طرح های گردشگری، مشارکت پایین ساکنین بومی و کشاورزان در اجرای طرح های گردشگری، ناآگاهی ذینفعان و ذی مدخلان از مباحث گردشگری و زمان بر بودن اجرایی شدن سرمایه گذاری در سطح استان و نبود اراده ی مدیریتی جهت تحقق پیدا کردن این امر، در امر تحقق گردشگری با استفاده از بهره برداری از تاسیسات آبی در استان کردستان موفق باشد، با تحلیل SOWT به بررسی نقاط قوت و ضعف و فرصت ها و تهدیدهای بهره برداری از این تاسیسات در راستای جذب گردشگر با توجه به پتانسیل های طبیعی، فرهنگی و تاریخی استان پرداخته و استراتژی های دستیابی به این امر ارائه شده است.

کلمات کلیدی:

بهره برداری از سدها، گردشگری، استان کردستان، سد گاران

مقدمه:

سدها و تاسیسات وابسته به آنها یکی از منابع مهم تأمین آب و انرژی برق و ... هستند، همچنین با ایجاد مناظر خاص خود، ظرفیت های بزرگی برای رشد و توسعه صنعت گردشگری نیز محسوب می شوند. در بسیاری از کشورهای دنیا نیز سدها و دریاچه های آنها از مهمترین قطب های گردشگری آن کشور محسوب می شوند تعداد بسیاری گردشگر را به خود جذب می کنند، در کشور ما نیز سدها می توانند به عنوان یکی از مهمترین اهداف گردشگری معرفی شوند اما در این راستا مشکلات عدیده ای وجود دارد که مهمترین آنها شامل، ضعف قوانین، عدم مشارکت اجتماعی، مشکلات زیست محیطی

در حال حاضر ۱۱ سد در استان کردستان آبیگری و بهره برداری شده است که از این میان ۷ سد تحت مدیریت شرکت آب منطقه ای کردستان است و تا ۲ سال دیگر ۷ سد دیگر در مدار بهره برداری قرار می گیرد که حجم تقریبی مخازن سدهای در دست بهره برداری به ۲/۷ میلیارد متر مکعب خواهد رسید. وجود چنین پتانسیل آبی می تواند منبعی برای

درآمد زایی و اشتغال برای استان و شرکت آب منطقه ای کردستان باشد، اما از دیگر سو هزینه های بهره برداری و تعمیر و نگهداری مستمر از الزامات این سازه های عظیم است. اگرچه شرکت آب منطقه ای اقدام به برون سپاری بهره برداری از سدها نموده است اما این مدل به دلیل عدم اتصال به منابع درآمدی و در نتیجه عدم استقلال نسبی شرکت های بهره بردار بخشی از پتانسیل های بهره برداری را برآورده نخواهد ساخت و از سوی دیگر عدم امکان تأمین اعتبارات مورد نیاز پروژہ های برون سپاری شده از منابع مالی شرکت برای سدها میسر نیست، در این میان پتانسیل بالای گردشگری سدها خصوصاً حاشیه مخازن از مهمترین منابع بالقوه درآمدی سدها به شمار می رود که خصوصاً برای سدهای فاقد نیروگاه برقابی می توان از جمله مهمترین پتانسیل های درآمدی تلقی گردد چرا برای مصارفی همچون شرب و کشاورزی علاوه بر تأسیسات تأمین آب هزینه های مربوط به شبکه ها و سازه های انتقال آب نیز در بیلان مالی آب تحویلی لحاظ خواهد شد. یقیناً با ورود سدهای دیگر در مدار بهره برداری بر این پیچیدگی افزوده خواهد شد و امکان مدیریت متمرکز این سدها وجود ندارد از این رو در این متن ضمن ارائه گزارش بازدید سدهای خوزستان که در دیماه ۱۳۹۵ توسط دفتر بهره برداری از تأسیسات آبی صورت گرفته است و بررسی مقایسه ای سدهای استان کردستان و استان خوزستان به ارائه پیشنهاد مدل بهره برداری سدها می پردازیم.

با استفاده از ماتریس SWOT به تبیین فرصت ها و تهدیدات خارجی و ضعف ها قوت های داخلی برای روشن تر شدن موضوع می پردازیم.

روش پژوهش:

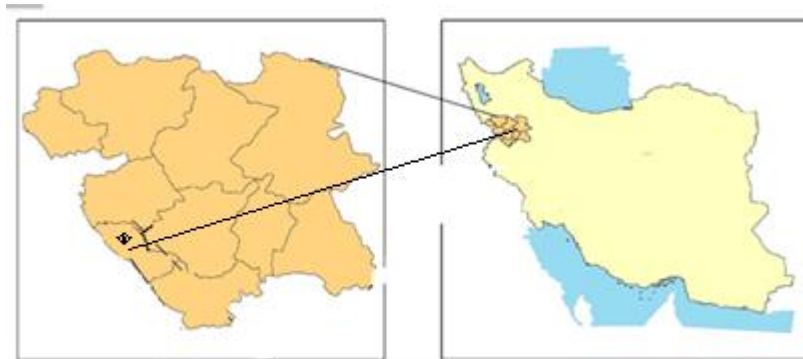
در این تحقیق از دو روش توصیفی-تحلیلی و پیمایشی در راستای اهداف و برای پاسخ به سوالات پژوهش استفاده شده است. بر این اساس ابتدا به بررسی گزارش ها، اسناد و نقشه های مرتبط با حوزه مورد مطالعه و موضوع تحقیق، پرداخته شد و در قالب روش های میدانی سایر اطلاعات مورد نیاز که بخش مهمی از تحقیق را شامل می-شود، طی پرسشنامه، مصاحبه و مشاهده از محل تحقیق جمع آوری و طبقه بندی گردید. با توجه به هدف تحقیق و با استفاده از روش SWOT ویژگیهای جغرافیایی جاذبه های اکوتوریستی، مشتمل بر اکوتوریسم منابع آبی در استان کردستان امکانسنجی و بررسی شد و بعد از تجزیه و تحلیل توصیفی و تحلیل نقاط قوت، ضعف، تهدید و فرصت، به تدوین راهبردها و استراتژی های مناسب جهت توسعه اکوتوریسم منابع آبی در مناطق کوهستانی اقدام شده و ماتریس نهایی در نواحی مورد مطالعه تهیه گردید. به این منظور مهم ترین نقاط ضعف، قوت، فرصت و تهدیدهای محدوده های آبی، به صورت پرسشنامه برای کسب نظرات ۱۰ نفر از مسئولین و افراد مطلع محلی تدوین شده و در قالب طیف لیکرت سوالات در اختیار ۲۰ نفر از مدیران، کارشناسان، فعالین محیط زیستی، افراد خبره در حوزه گردشگری قرار گرفته است، نتایج در نرم افزار SPSS ۲۰ تجزیه و تحلیل شد. در ادامه برای رتبه دهی به عوامل داخلی و خارجی از مسئولین خواسته شد، به هر کدام از عوامل رتبه ۱ تا ۴ بدهند. رتبه های هر عامل در ضریب اهمیت آن عامل ضرب گردیده و در نهایت امتیاز نهایی دو ماتریس عوامل داخلی و خارجی در ماتریس نهایی SWOT به نمایش گذاشته شد. در پایان مهمترین استراتژی های توسعه اکوتوریسم منابع آبی مشخص شد.

معرفی محدوده مورد مطالعه:

محدوده مطالعاتی استان کردستان است که، براساس آخرین تقسیمات کشوری در سال ۱۳۹۵ دارای ۱۰ شهرستان دارد، استان کردستان با مساحت ۲۸،۲۰۳ کیلومتر در غرب ایران مجاور کشور عراق بین ۳۴ درجه و ۴۴ دقیقه تا ۳۶ درجه و ۳۰ دقیقه عرض شمالی و ۴۵ درجه و ۳۱ دقیقه تا ۴۸ درجه و ۱۶ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ واقع شده است، مطالعه موردی بر روی سد گاران بوده این سد ۲۳ کیلومتری شهر مریوان و در مجاورت جاده مریوان به سقز قرار واقع شده است.

سد گاران یک سد خاکی بر روی رود گاران از شاخه‌های رود سیروان است که ساخت آن در سال ۱۳۸۱ آغاز شده و در سال ۱۳۹۲ به بهره‌برداری رسیده است.

شکل شماره (۱): محدوده مورد مطالعه

رویکرد فرهنگی - تاریخی - اجتماعی گردشگری:

پوشش برای سعادت و شادکامی شاید روزی مفهومی متفاوت از آنچه امروز دارد پیدا کند ، مثلاً نه به معنی انباشت سرمایه و اشیای مادی که انسان ها بطور خصوص در فکر آنند، بلکه به مفهوم ایجاد نوعی مناسبات اجتماعی که در آن تعاون و مشارکت وجه غالب را دارا بوده و رضایت و خرسندی به معنای پیروزی یکی بر نیازهای سرکوب شده دیگری نیست(هابرماس).

برای استقرار یک سیستم پایدار ضروریست صورتبندی متوازن و همگونی از مناسبات اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی در داخل و محیط پیرامون آن به عمل آید. پرسش مهم آن است در یک سیستم اولویت با کدام یک از این مناسبات است؟ رویکرد معمول در حال حاضر معمولاً اقتصاد و مسائل مالی را در اولویت قرار می دهد با پذیرش این رویکرد دیگر مناسبات یک سیستم باید خود را با حوزه اقتصاد هماهنگ کند، اما ذکر این نکته ضروریست که با توجه به اینکه در یک ساختار که

افراد در تعامل با هم قرار می گیرند نظم اجتماعی و فرهنگی ارزشی همسان با دیگر مناسبات خواهد داشت.

براساس تجارب موجود تعبیر زیربنا و روبنا برای هریک از مناسبات مذکور نتیجه ای نامتوازن را در پی خواهد داشتو هریک از دیگری تأثیر پذیر و هم تغذیه کننده آنهاستبه عبارت دیگر هر وجه ، وجوه دیگر را مشروط ساخته و محدودیت هایی برآن اعمال می کند و همچنین هریک دیگری را تقویت می کند. در حوزه های عمومی تأکید بر منافع عمومی و اجتماعی اساسیترین موضوع است که محرک انگیزه مشارکت معی خواهد شد با گسترش سازمان های بروکراتیک با اولویت اقتصادی ، به منظور تثبیت درآمد قلمرو حوزه اجتماعی و فرهنگی را محدود می سازد و سازمان ها تا حد امکان عامه مردم را از تأثیرگذاری بر طرح ها و مشارکت در آن محدود خواهند ساخت.

برای تحقق رویکرد اجتماعی ضمن آنکه طرح باید در برگیرنده منافع عمومی باشد((تکوین اراده گفتمانی جمعی)) به جای مطالعات اجتماعی و تحقیق درباره مناسبات مردم تحقق یابد. وفاداری و حمایت مردم از یک طرح در گرو تقویت حوزه عمومی یعنی منافع عمومی و تأثیرگذاری آن ها در طرح است. مراجعه به آرای عمومی به جای نگاه منحصر به آگاهی های فن سالارانه در طرح های اقتصادی که برای عموم به اجرا درخواهد آمد پشتیبانی و حمایت مردم و موفقیت طرح را در پی خواهد داشت. پروژه های سدسازی و شبکه های آبیاری و زهکشی و همچنین پروژه های گردشگری نیز مشمول همین وضعیت هستند.

نگاه صرفاً فن سالارانه درصدد توجیه نظم اجتماعی است حال آنکه برای ایجاد ساختار پایدار مبادله ای عادلانه ضروریست دریک رویکرد صحیح اجتماعی نباید در صدد تحمیل خواسته های خود به مشارکت کنندگان در طرح بود و رابطه نظام اجتماعی حاکم بر طرح با اقتصاد آن باید رابطه ای متقابل باشد در این صورت همبستگی اجتماعی و جامعه پذیری تأثیرات مستقیم بر ارتقای ساختار اقتصادی و رفع موانع موجود خواهد داشت، براین اساس توجه صرف به تولید ثروت و درآمد موجب بروز تعارضاتی در مسیر موفقیت طرح خواهد شد که ضمن کاهش راندمان آن شرایط آن را مختل خواهد ساخت. از ویژگی های چنین شرایطی می توان به موارد زیر اشاره کرد:

وجود چشم اندازهای روشن برای مشارکت کنندگان.

تحقق نقش های هریک از ذیمدخلان باید دارای ضمانت اجرایی لازم باشد.

مفاهمه و استدلال در شرایطی عاری از هرگونه فشار و اجبار درونی (خودخواسته) یا بیرونی (قهری)

آگاهی تعاملی و در شرایط برابر برای تمام طرف های مشارکت کننده

تولید هنجارها و رفتار های مشترک که به صورت ابزاری موثر برای تأثیر گذاردن بر رفتار و عملکرد سیستم موثر است.

عقلایی کردن تصمیمات بر اساس تعامل مشترک همه ذیمدخلان

بنابر آنچه گفته شد رویکرد اجتماعی بصورت عام و در مورد طرح های گردشگری بصورت خاص نباید صرفاً نگاهی ابزاری برای پیشبرد مقاصد اقتصادی را تعیب کند که در این صورت همراهی و وفاداری اجتماعی نسبت به آن وجود نخواهد داشت. شاهد این موضوع معضلات عدیده اجتماعی است که در بسیاری از طرح ها از جمله پروژه های سد و شبکه های آبیاری و زهکشی با آن مواجه هستیم که همگی علی رغم مطالعات اجتماعی این پروژه ها نتوانسته است گامی در جهت رفع مشکلات اجتماعی طرح ها بردارند چراکه عموماً به توصیفی کلی از وضعیت اجتماعی حاکم بر جامعه ای که در «اجرا می شود پرداخته اند و نتوانسته اند زمینه (تکوین اراده گفتمانی جمعی) را فراهم کند و در واقع به بررسی احوال و افکار جامعه هدف برای برنامه ریزی از بالا به پایین با نگاهی فن سالارانه پرداخته است. از اینرو منظور از تحقق رویکرد اجتماعی ایجاد زمینه لازم برای مشارکت همه ذیمدخلان و تحقق اراده گفتمانی جمعی جهت نیل به منافع جمعی است که وفاداری و حمایت مستمر ذیمدخلان را در پی خواهد داشت.

برای تبیین رویکرد فرهنگی ابتدا باید مراد و منظور خود را از فرهنگ روشن ساخت که از دشوارترین مفاهیم است در یک تعریف می توان فرهنگ را به عنوان انباشته سرمایه معنوی یک جامعه تلقی کرد از این رو نیرویست که که جامعه پویایی و حیات معنوی خود را از آن می گیرد. فرهنگ و مولفه های اجتماعی در پیوندی تعاملی با یکدیگرند و با تغییر شرایط اجتماعی، جامعه فرهنگ متناسب با آن تغییرات را خلق می کند از این رو واژه فرهنگ سازی یکی از مغلطه های ذهنی و کلامی است چرا که فرهنگ اصیل در بستر تاریخی یک جامعه تکوین می یابد و آنچه برای پذیرش عموم عرضه می شود ماهیتی تحمیلی دارد از اینرو کنشگران فرهنگی به دنبال تعامل فرهنگی هستند و فرهنگ سازی واژه ایست متناسب با صنعت فرهنگی.

با این توضیحات فرهنگ همچون سرمایه و میراث معنوی یک جامعه در بستر تاریخ آن جامعه و حاصل تجربه زیسته مردمان آن جامعه است و فرهنگ بدون واکاوی تاریخ و اختصاصات اجتماعی آن جامعه ناقص خواهد بود.

آداب و رسوم، زبان، پوشش، المان های فرهنگی عینی هستند و در پیوند با ذهنیت مشترک و باورها و احساسات و تاریخ مشترک اعضای یک جامعه قرار می گیرند لذا برای معرفی یک فرهنگ صرفاً توجه به المان هایی چون زبان، لباس و آداب و رسوم فروکاستن از محتوای ژرف یک فرهنگ است. در این خصوص هر بخش از کشور علاوه بر وجوه مشترک با دیگر بخش دارای اختصاصات فرهنگی خاص خود است که می تواند به عنوان جذابیتی انحصاری مورد توه گردشگری قرار گیرد اما موفقیت آن زمانی محقق خواهد شد که در بستری تاریخی شکل گیری فرهنگ آن جامعه قادر به معرفی وجوه ذهنی (ذهنیت مشترک، باورها و احساسات جمعی) آن به وسیله المان های عینی مذکور باشد، در اینصورت رویکرد فرهنگی تاریخی علاوه بر اشکال عینی به محتوای آن نیز خواهد پرداخت. رویکرد

تاریخی فرهنگی در چنین وضعیتی ذابیتی انحصاری خواهد داشت که می تواند مقوله فرهنگ و اجتماع را در پیوند با اقتصاد بصورت متوازن مورد توجه قرار دهد.

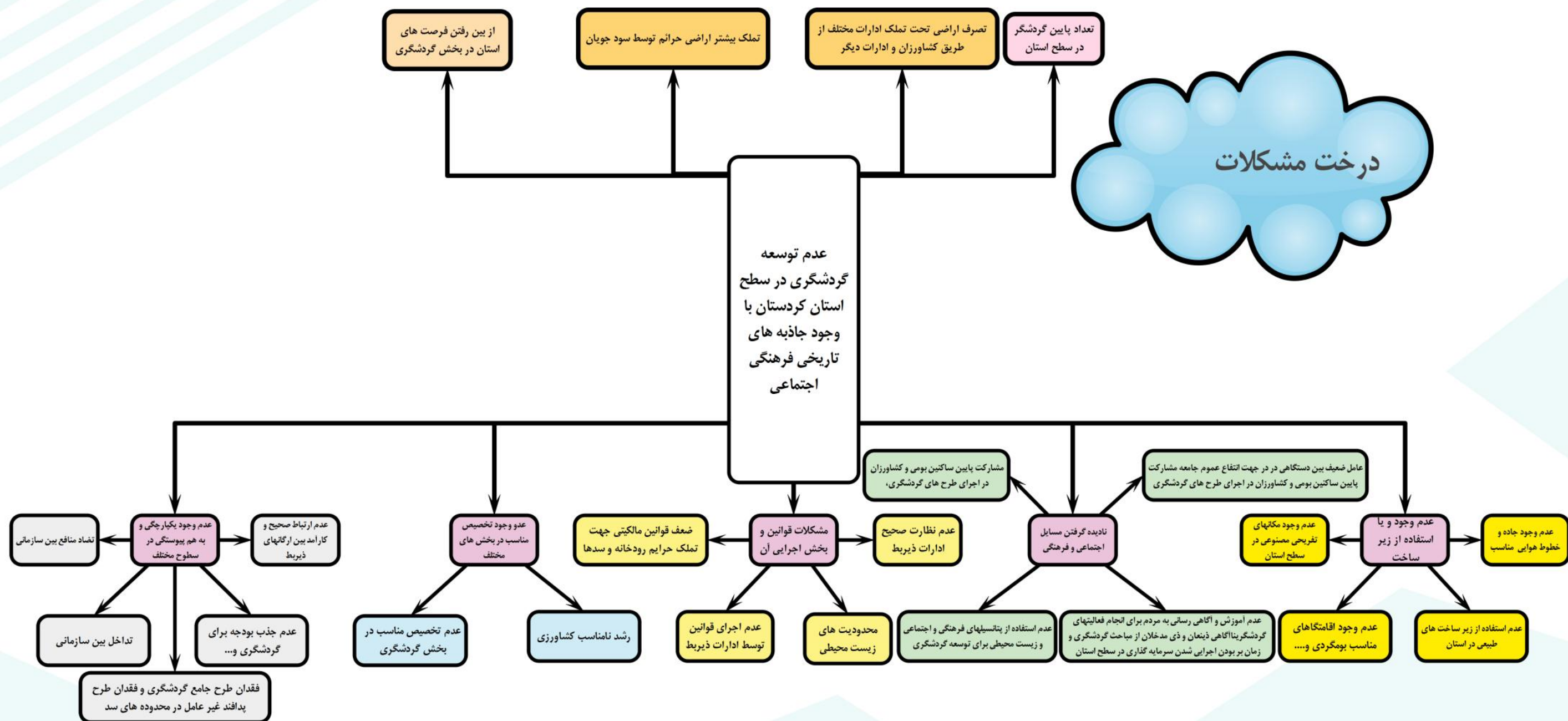
برای نیل به چنین منظوری تدوین معماری فرهنگی طرح در یک طرح گردشگری که به صورتبندی اجزای یک طرح فرهنگی می پردازد ضروریست در طرح معماری فرهنگی، سیر تکوین المان های عینی و ذهنی فرهنگ در بستر تاریخ باید مورد ارزیابی قرار گیرد در استان کردستان به عنوان نمونه علاوه بر ذابیت چنین الگویی برای ساکنان دیگر نقاط کشور می تواند جذابیتی برای جذب گردشگران دیگر کشورهای همجوار خصوصاً اقلیم کردستان تلقی گردد، خصوصاً آنکه طبیعت بکر و زیبای این منطقه در پیوند با گردشگری فرهنگی تاریخی می تواند نوعی توریسم منحصر بفرد را که علاوه بر جذب سرمایه و کسب درآمد از نظر پیامدهای فرهنگی و زیست محیطی نیز پیامدهای نامطلوبی را به دنبال نداشته باشد در اینصورت مزیت رقابتی منحصر بفردی ایاد خواهد شد که علاوه بر امکانات رفاهی و تفریحی معمول اماکن گردشگری واجد امتیازات انحصاریست که در پیوند با طبیعت زیبای منطقه چنین جذابیتی می تواند بر بعد مسافت این استان از تهران و استان های مرکزی و شرقی که تهدید بالقوه ای برای موفقیت آن به شمار می رود فایق آید.

بطور کلی معیشت و گردشگری حق محور رابطه ای تنگاتنگ با هم دارند. در حقیقت، گردشگری زمانی حق محور خواهد شد که بر مبنای معیشت بومی و حفظ محیط زیست هر جامعه بومی و محلی و قلمروی آنها باشد. گردشگری حق محور علاوه بر کمک به حفظ و احیای معیشت بومی، به عنوان معیشت مکمل بخشی از نیازهای جامعه را مرتفع میکند و به جامعه در جهت حفظ ارزش های سنتی و بومی شان یاری می رساند. این گردشگری با برنامه ریزی دقیق، مدیریت صحیح و پایش های مداوم فعالیتهای اجرایی به وسیله جوامع بومی امکانپذیر است و در انسجام جامعه و ثروترایی نقش موثری دارد. (اولین کارگاه گردشگری حق محور، دانشگاه شهید بهشتی).

ضعف قوانین مالکیتی جهت تملک حرایم رودخانه و سدها، تملک بیشتر اراضی حرائم توسط سود جویان، محدودیت های زیست محیطی، فقدان طرح جامع گردشگری، فقدان طرح پدافند غیر عامل در محدوده های سد، تعامل ضعیف بین دستگاهی در جهت انتفاع عموم جامعه مشارکت پایین ساکنین بومی و کشاورزان در اجرای طرح های گردشگری، مشارکت پایین ساکنین بومی و کشاورزان در اجرای طرح های گردشگری، ناآگاهی ذینعان و ذی مدخلان از مباحث گردشگری و زمان بر بودن اجرایی شدن سرمایه گذاری در سطح استان و نبود ارادهی مدیریتی جهت تحقق پیدا کردن این امر مهمترین مشکلات جهت تحقق نیافتن گردشگری در بخش تاسیسات آبی در استان کردستان می باشد

بررسی وضعیت موجود درخت مشکلات:

در بخش زیر با توجه به بررسی های صورت گرفته در بخشهای قبلی و پایشهای میدانی به بررسی وضعیت و مشکلات سطح استان به صورت درخت مشکلات ارائه شده است.

نتایج و یافته‌ها:

با استفاده مدل برنامه ریزی SWOT بررسی شده است. همانطور که جدول زیر نشان می‌دهد، آنچه که مسلم است، با برنامه ریزی صحیح و منسجم می‌توان نقاط قوت و توانمندیهای را به فرصتهای مناسبی جهت توسعه گردشگری تبدیل نمود و ضعفها و تهدیدهای شناسایی شده را کاهش داد. برنامه ریزی صحیح و منسجم با داشتن استراتژی مناسب در جهت رفع مشکلات در گروه شناخت درست از منطقه می باشد در این مقاله سعی در شناخت نقاط قوت و ضعف منطقه جهت دستیابی به بهترین استراتژیها در جهت دستیابی به اهداف بوده ایم.

ارزیابی عوامل داخلی (IFE):

هدف از انجام این مرحله، سنجش محیط داخلی ناحیه مورد مطالعه جهت شناسایی نقاط قوت و ضعف است. بدین معنا که جنبه‌هایی که در راه دستیابی به اهداف برنامه‌ریزی شده و اجرای تکالیف آن، فراهم‌ساز زمینه‌های مساعد یا بازدارنده می‌باشند مورد شناسایی قرار گیرند.

جدول شماره ۱: ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (نقاط قوت و ضعف)

نمره نهایی	نمره	ضریب	قوت‌ها
۰/۲۹۲	۴	۰/۰۷۳	۱ وجود پتانسیل های عظیم درآمدی پیرامون سدها و تأسیسات آبی
۰/۳۰۴	۴	۰/۰۷۶	۲ حضور سرمایه عظیم انسانی متخصص و متعهد دارای توان کافی کارشناسی و مدیریتی در سطوح مختلف مدیریتی بهره برداری از سدهای کشور
۰/۲۴۸	۴	۰/۰۶۲	۳ توجه مجموعه مدیریتی آب کشور به گردشگری سدها و پذیرش آن به عنوان یک پتانسیل مهم درآمدی سدها
۰/۱۸۶	۳	۰/۰۶۲	۴ در اختیار داشتن مخازن سدها با مزیت رقابتی منحصر به فرد (بدون جایگزین)
۰/۱۴۷	۳	۰/۰۴۹	۵ تعامل مناسب شرکت های آب منطقه ای و شرکت مادر تخصصی منابع آب به منظور تسهیل ارتباطات و بهبود فرآیند تصمیم گیری
۰/۱۴۷	۳	۰/۰۴۹	۶ حضور سرمایه عظیم انسانی متخصص و متعهد دارای توان کافی کارشناسی و مدیریتی در سطوح مختلف مدیریتی بهره برداری از سدهای کشور
۰/۲۱۶	۴	۰/۰۵۴	۷ توجه مجموعه مدیریتی آب کشور به گردشگری سدها و پذیرش آن به عنوان یک پتانسیل مهم درآمدی سدها
۰/۱۴۷	۳	۰/۰۴۹	۸ در اختیار داشتن مخازن سدها با مزیت رقابتی منحصر به فرد (بدون جایگزین)
۰/۲۴	۴	۰/۰۶	۹ تعامل مناسب وزارت نیرو و سازمان میراث فرهنگی و گردشگری کشور بهبود فرآیند تصمیم گیری در مباحث گردشگری
۰/۱۶۲	۳	۰/۰۵۴	۱۰ ظرفیت های بالای منطقه به لحاظ طبیعی، فرهنگی و تاریخی جهت جذب گردشگر
۰/۲۹۲	۴	۰/۰۷۳	۱۱ پتانسیل بالای گردشگری سدها با توجه به زیباییهای منحصر به فرد و قرارگیری سدها در مناطق زیبای طبیعی
نمره	نمره	ضریب	ضعف

				نهایی
۱	تداخل وظایف در رابطه با مسئولیت های بهره برداری از سدها و نبود وحدت فرماندهی و مدیریت در برخی موارد.	۰/۰۳۱	۱	۰/۰۳۱
۲	وجود چارچوب های محدود کننده قانونی برای فعالیت های گردشگری حتی در مواردی که فعالیت ها فاقد اثرات مخرب کیفی برای مخازن باشند.	۰/۰۲۷	۱	۰/۰۲۷
۳	عدم تعریف جایگاه بهره برداری از سدها و نوعی نگرش به عنوان بخشی جانبی و در نتیجه قرارگیری تأمین منابع مالی این بخش در اولویت های آخر در تخصیص منابع مالی شرکت ها.	۰/۰۲۷	۱	۰/۰۲۷
۴	عدم فعالیت پتانسیل های بالقوه برای بهره برداری بهینه و در نتیجه ناکافی بودن سازو کارهای فعلی بهره برداری از سدها علی رغم پتانسی های موجود .	۰/۰۲۶	۱	۰/۰۲۶
۵	فقدان ساز و کارهای مناسب کسب درآمد از تأسیسات آبی و نبود مکانیزمها کافی برای به فعلیت رساندن پتانسیل های در آمدی بصورت عام و در بخش گردشگری بصورت خاص .	۰/۰۲۰	۲	۰/۰۴۰
۶	نبود سیستم تبلیغات مناسب برای معرفی جاذبه های گردشگری محدوده	۰/۰۲۰	۲	۰/۰۴۰
۷	نبود قوانین مالکیتی برای شرکت آب منطقه ای جهت تملک اراضی حرایم سد و رودخانه ها	۰/۰۲۸	۱	۰/۰۲۸
۸	عدم وجود شبکه دسترسی مناسب به محدوده های مورد مطالعه	۰/۰۱۹	۲	۰/۰۳۸
۹	کمبود امکانات اقامتی و رفاهی همچون وجود فضای تعریف شده برای چادرزدن و	۰/۰۱۸	۲	۰/۰۳۶
۱۰	عدم سازماندهی مناسب گردشگران منابع آبی با توجه به ظرفیت محدوده	۰/۰۲۱	۲	۰/۰۴۲
۱۱	عدم آگاهی گردشگران و بی توجهی به اهمیت محیط زیستی منابع آبی	۰/۰۲۷	۱	۰/۰۲۷
ملاحظات	جمع	۱	-	۲/۸۱
	میانگین	-	۲/۴	-

جدول ۱، نشان می دهد که مجموع نمره نهایی نقاط قوت و ضعف، برابر ۲/۸۱ شده است که این عدد مقداری بزرگتر از میانگین مورد نظر (۲/۵) است. نتیجه آنکه گردشگری بر اساس بهره برداری از منابع آبی در سطح استان به منظور ، دارای شرایط خوب درونی است، به طوری که وضعیت پتانسیل ها از نظر عوامل داخلی دارای قوت می باشد. لذا می توان از توان بالقوه و بالفعل موجود در راستای تعدیل نقاط تهدید و ضعف استفاده کرد.

ارزیابی عوامل خارجی (EFE):

هدف از انجام این مرحله کندوکاو در محیط خارجی ناحیه مورد مطالعه جهت شناسایی فرصت ها و تهدیدهای مرتبط با بهره برداری از منابع آبی است. در جدول زیر عوامل محیطی تاثیرگذار بر وضعیت گردشگری از منابع آبی (سدها) در سطح استان شناسایی شده است.

جدول شماره ۲: ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها)

فرصت‌ها		ضریب	نمره	نمره نهایی
۱	وجود منابع آبی فراوان در استان که قابلیت اکوتوریستی دارند	۰/۰۷۹	۴	۰/۳۱۶
۲	توجه مجموعه مدیریتی آب کشور به گردشگری سدها و پذیرش آن به عنوان یک پتانسیل مهم درآمدی	۰/۰۷۵	۴	۰/۳
۳	امکان افزایش انگیزه گردشگران خارج از سطح منطقه (داخلی و خارجی)	۰/۰۶۵	۴	۰/۲۶
۴	امکان بهره گیری از افراد مطلع بومی و جوانان در مشاغل مربوط به اکوتوریسم منابع آبی و کاهش بیکاری منطقه	۰/۰۵۸	۳	۰/۱۷۴
۵	حضور سرمایه عظیم انسانی متخصص و متعهد دارای توان کافی کارشناسی و مدیریتی در سطوح مختلف مدیریتی بهره برداری از سدهای کشور	۰/۰۶۴	۳	۰/۱۹۲
۶	وجود ظرفیت های بی شمار سرمایه گذاری در اکوتوریسم منابع آبی	۰/۰۷۳	۴	۰/۲۹۲
۷	موقعیت جغرافیایی استان به عنوان حلقه ارتباط شمال غربی به جنوب غربی کشور	۰/۰۶۵	۴	۰/۲۶
۸	اختصاصات تاریخی - اجتماعی هر منطقه به عنوان یک جذابیت منحصر بفرد متمایز گردشگری.	۰/۰۶۲	۳	۰/۱۸۶
۹	تنوع فرهنگ ها و مناسبات اجتماعی هر منطقه از کشور به عنوان یک جذابیت برای گردشگران .	۰/۰۶۶	۴	۰/۲۶۴
۱۰	برنامه های سازمان حفاظت محیط زیست در حفظ منابع طبیعی	۰/۰۶۸	۴	۰/۲۷۲
تهدیدها		ضریب	نمره	نمره نهایی
۱	فقدان درآمدهای کافی شرکت های آب منطقه ای و در نتیجه ضعف بنیه مالی بخش جاری شرکت ها برای تأمین منابع مالی مورد نیاز خدمات برون سپاری بهره برداری از سدها	۰/۰۲۸	۱	۰/۰۲۸
۲	وجود فرآیند های اداری دست و پاگیر در توسعه طرح های در آمد زا بصورت عام و طرح های گردشگری بصورت خاص.	۰/۰۲۶	۱	۰/۰۲۶
۳	عدم رعایت الزامات کیفی مخازن سدها در طرح های گردشگری	۰/۰۲۷	۲	۰/۰۵۴
۴	فصلی بودن اکوتوریسم منابع آبی بخصوص در مناطق کوهستانی	۰/۰۳۳	۱	۰/۰۳۳
۵	ظرفیت پایین مدیریتی و عدم وجود نیروهای متخصص در منطقه	۰/۰۴	۲	۰/۰۸
۶	عدم انگیزه بانکها موسسات اعتباری در گردشگری	۰/۰۳۲	۱	۰/۰۳۲
۷	تخریب محیط زیست و بهره برداری های غیرعقایی از آن	۰/۰۳۲	۱	۰/۰۳۲
۸	ضعف ساختار تأسیسات و تجهیزات متناسب با گردشگری منابع آبی در کشور	۰/۰۲۱	۲	۰/۰۴۲
۹	تنگناهای ناشی از بوروکراسی اداری برای کسب مجوز بازدید	۰/۰۲۳	۲	۰/۰۴۶
۱۰	عدم سازماندهی مناسب گردشگران منابع آبی مناطق مورد نظر متناسب با ظرفیت منطقه	۰/۰۲۶	۲	۰/۰۵۲
جمع	جمع	۱	-	۲/۹۷
	میانگین	-	۲/۵	-

Error! Reference source not found. نشان می‌دهد که مجموع نمره نهایی فرصت‌ها و تهدیدها، برابر

۲/۹۷ شده است که این عدد مانند نمره نهایی قوت‌ها و ضعف‌ها مقداری بزرگتر از میانگین مورد نظر (۲/۵) است.

نتیجه آن که در وضعیت گردشگری منابع آبی استان وجود فرصت‌ها بیشتر از تهدیدها می‌باشد.

تحلیل ماتریس داخلی و خارجی (IE):

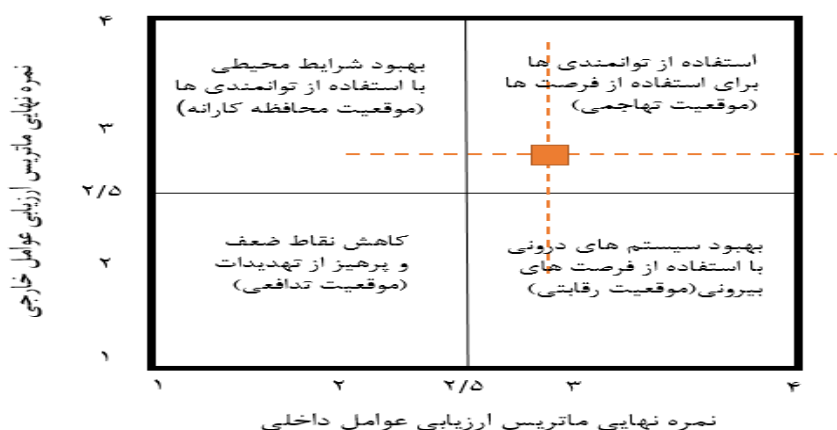
تجزیه و تحلیل داده‌ها بیانگر این واقعیت است که امتیاز حاصل از ارزیابی عوامل داخلی (نقاط قوت و ضعف‌ها)

برابر با ۲/۸۱ است؛ بنابراین، با توجه به اینکه جمع امتیاز عوامل قوت، ۲/۳۸ می‌باشد و جمع امتیاز نقاط ضعف

۰/۴۲ است، برتری با نقاط قوت می‌باشد. در نتیجه، این پتانسیل وجود دارد که با برنامه‌ریزی بر اساس عوامل قوت، به برطرف نمودن ضعف‌ها پرداخت.

نتایج حاصل از ارزیابی ماتریس عوامل خارجی (فرصت و تهدیدها) امتیاز به دست آمده را ۲/۹۷ برآورد می‌کنند؛ بنابراین، با توجه به امتیاز نهایی عوامل فرصت (۲/۵۱) و عوامل تهدید (۰/۴۵) باید نتیجه گرفت که در زمینه موضوع مورد بحث، فرصت‌ها بر تهدیدها غلبه دارند. به طور کلی بهره‌گیری از این وضعیت، نیازمند، راهبردهای خاص خود می‌باشد تا بتوان ضعف‌ها را به حداقل رساند و با تهدیدها مقابله نمود.

شکل شماره ۲: ماتریس داخلی و خارجی (IE) وضعیت گردشگری منابع آبی

تعیین استراتژی‌های چارچوب سوات (SWOT):

تجزیه و تحلیل عوامل درونی و عوامل بیرونی نشان می‌دهد که راهبرد تهاجمی (حداکثر - حداکثر)، با امتیاز ۴/۸۹ به عنوان مهمترین راهبرد در حفظ منابع آبی جهت بهره‌برداری و اشتغال در صنعت گردشگری اتخاذ شده است و راهبردهای محافظه‌کارانه، رقابتی و تدافعی به ترتیب با امتیاز نهایی ۲/۸۳، ۲/۹۳ و ۰/۸۷ در رده‌های دیگر قرار دارند.

در ادامه، به مهمترین موارد در هر راهبرد برای بهره‌برداری پایدار از منابع آبی در سطح استان کردستان اشاره می‌شود.

جدول شماره ۳: استراتژی‌های تهاجمی، محافظه‌کارانه، رقابتی و تدافعی

ترکیب عوامل مورد نظر		نوع استراتژی
S قوت	O فرصت	استراتژی SO
S۱.S۲.S۳	O۱	۱. افزایش بهره‌وری منابع آبی
S۱.S۲.S۴	O۲.O۳.O۴	۲. ایجاد و ترویج گردشگری پایدار
S۵.S۶.S۹	O۴.O۶	۳. ایجاد صنایع کوچک به عنوان مکمل زنجیره صنعت گردشگری
S۵.S۹.S۱۱	O۵.O۸.O۹.	۴. معرفی سایت گردشگری هر کدام از منابع آبی، ایجاد واحدهای بوم‌گردی
ترکیب عوامل مورد نظر		نوع استراتژی
S قوت	T تهدید	استراتژی ST

S۵.S۶	T۱.T۲	۱. افزایش آگاهی در راستای مقابله با شیوه های غیرصحیح بهره برداری از منابع طبیعی
S۱.S۵.S۶	T۱.T۵	۲. جذب سرمایه گذاران، داخلی و خارجی
S۶.S۸.S۹	T۶.T۸.T۹	۳. اصلاح و بازآرایی تشکیلات و روابط میان سازمانی عناصر ذیربط در سیاست گذاری و تصمیم گیری
S۱.S۶.S۷	T۷.T۱۰.T۱۱	۴. تنوع طرح های گردشگری حاشیه سدها متناسب با سطح درآمد و توان مالی اقشار مختلف جامعه.
S۵.S۸.S۹	T۷.T۸.T۱۱	۵. توسعه طرح های گردشگری سدها با توجه به مزیت رقابتی منحصر به فرد گردشگری سدها برای جذب گردشگران.
S۷.S۱۰.S۱۱	T۳.T۴.T۸.T۱۰	۷. توسعه صنعت گردشگری منابع آبی با جذب سرمایه گذار و واگذاری فعالیت ها به بخش خصوصی و مردم نهاد
S۱۰.S۱۱	T۱۰.T۱۱	۶. استقرار مدل مشترک بهره برداری و گردشگری به منظور پایداری ساختار بهره برداری و گسترش حیطه عمل شرکت های بهره بردار.
ترکیب عوامل مورد نظر		نوع استراتژی
W ضعف	O فرصت	استراتژی WO
W۱.W۲.W۴	O۵.O۸	۱. توجه به رویکرد فرهنگی _ تاریخی _ اجتماعی به عنوان سازگارترین رویکرد گردشگری با الزامات کیفی و زیست محیطی و کمترین تبعات مأمولوب در این زمینه.
W۳	O۹.O۱۰	۲. بهره گیری از پتانسیل مشارکت های مردمی برای اجرای طرح های گردشگری
W۳.W۶.W۱۱.W۱۲	O۵.O۶	۳. توسعه طرح های گردشگری سدها با توجه به مزیت رقابتی منحصر به فرد گردشگری سدها برای جذب گردشگران.
W۵.W۱۲	O۲.O۸	۴. ایجاد شورای هماهنگی بین بخش خصوصی و دولتی
W۷.W۸.W۱۰	O۱.O۲.O۷.O۱۰	۵. تنوع بخشی به افزایش انگیزه بانک ها و موسسات اعتباری برای سرمایه گذاری در اکوتوریسم باتوجه به استعداد مناطق نمونه
W۳	O۵.O۹	۶. برنامه ریزی و سیاست گذاری و مطالعه دقیق گونه های زیستی در جهت کاهش تخریب های زیست محیطی در مناطق مورد نظر با بهره گیری از افزایش آگاهی های زیست محیطی افراد محلی نسبت به ارزش های زیست محیطی
W۱.W۴.W۱۰	O۵.O۹	۷. انجام مطالعات گردشگری برای هر سد به منظور احصا پتانسیل های گردشگری و تهیه بسته های آماده سرمایه گذاری به منظور جذب سرمایه گذار
W۵.W۶	O۵.O۶.O۱۰	۸. مشخص کردن حوزه وظایف هر کدام از سازمان های خدمات رسان به طور دقیق و واضح
W۱۳	O۵.O۹	۹. خودگردانی سدها با ایجاد ساز و کار توانمند بهره برداری و درآمدی سدها و تأسیسات وابسته جهت عدم اتکا هزینه های بهره برداری به بودجه جاری شرکت آب منطقه ای

ترکیب عوامل مورد نظر		نوع استراتژی
W ضعف	T تهدید	استراتژی WT
W _۱ .W _۲	T _۱ .T _۲	۱. تدوین اسناد بالادستی در قالب تفاهم نامه های چند جانبه بین وزارت نیرو و دیگر وزارتخانه ها و سازمان ها مرتبط برای رفع موانع اداری توسعه گردشگری حاشیه سدها.
W _۱ .W _۵ .W _۶ .W _۷	T _۱ .T _۲ .T _۵	۲. ایجاد ساز و کارهای مناسب حقوقی ، نظارتی، محاسباتی و فرهنگی و اداری برای وصول درآمد های موجود و کسب درآمدهای بالقوه و اصلاح قوانین مالکیتی
W _۷	T _۴ .T _۵	۳. استفاده از قدرت چانه زنی بالا و تعیین کننده در تعیین قیمت پایه قراردادهای گردشگری با توجه به مزیت رقابتی منحصر به فرد
W _۲ .W _۳ .W _۵ .W _۶	T _۶ .T _۷ .T _۸ .T _۹ .T _{۱۰}	۴. بهره گیری از برنامه ها و قوانین سازمان حفاظت محیط زیست و آب منطقه ای در جهت کاهش یا حذف آلودگی های زیست محیطی اکوسیستم های آبی مورد نظر
W _۱	T _۸ .T _{۱۱}	۵. ایجاد پست سازمانی جهت ساماندهی فعالیت های گردشگری به عنوان متولی اصلی گردشگری در شرکت های آب منطقه ای و کوتاه شدن فرآیند اجرای طرح های گردشگری
W _۹ .W _{۱۲}	T _۸	۶. مشارکت نماینده مردم محلی در تنظیم بودجه درخواستی از اعتبارات ملی
W _{۱۱}	T _۵	۷. هم اندیشی برای کاهش گردشگری فصلی مناطق آبی مورد نظر و سایر مناطق آبی استان

بررسی قطب گردشگری مریوان:

بر اساس جذابیت های این قطب برای گردشگران و وجود زیرساخت ها می توان سه محور را برای جذب گردشگر در این مسیر معرفی نمود:

۱- محور گردشگری نگل- اورامانات- مریوان

۲- محور گاران -مریوان- اورامانات

۳- محور گاران - سلیمانیه

قطب گردشگری مریوان شامل دو ناحیه مریوان و سرو آباد است. ناحیه گردشگری مریوان دارای سه بخش (حوزه) شامل بخش مرکزی (حوزه مریوان)، بخش (حوزه) خاومیرآباد و بخش (حوزه) چناره می باشد.

الف - بخش مرکزی (حوزه مریوان)

بخش مرکزی (حوزه مریوان) دارای ۱۰ حوزه عملیاتی به شرح زیر است :

۱ - حوزه عملیاتی نی

حوزه عملیاتی نی شامل جاذبه های طبیعی، تاریخی و فرهنگی - هنری روستای وله ژیر، چشمه هفت آسیاب و کوه میراجیو اثر تاریخی و جاذبه های فرهنگی - هنری می باشد. سطح عملکردی آن منطقه ای ارزیابی می شود. روستای وله ژیر بعنوان روستای گردشگری معرفی شده است.

۲- حوزه عملیاتی زریوار مریوان

زریوار مریوان بعنوان قطب گردشگری ملی مصوب استان یکی از حوزه های گردشگری کم نظیر است و دارای جاذبه های طبیعی بسیار جذابی است که با برنامه ریزی بهینه می توان انرا به یکی از جاذبه های تفریحی ملی و حتی قراملی تبدیل کرد. روستای کولان یکی از روستاهای حاشیه دریاچه نیز بعنوان روستای گردشگری معرفی شده است.

۳- حوزه عملیاتی نه نه

این حوزه شامل جاذبه های تاریخی، فرهنگی - هنری و مذهبی - زیارتی روستای نه نه و جاذبه های طبیعی و مذهبی - زیارتی سرچوراست. روستای نه نه بعنوان روستای گردشگری معرفی شده است. سطح عملکردی این حوزه منطقه ای ارزیابی می شود.

۴- حوزه عملیاتی نشکاش

این حوزه عملیاتی شامل جاذبه های تاریخی، طبیعی و فرهنگی - هنری روستای دری ونیز جاذبه های تاریخی و مذهبی - زیارتی نشکاش می باشد. روستای دری بعنوان روستای گردشگری معرفی شده است. سطح عملکردی این حوزه منطقه ای ارزیابی شده است.

۵- حوزه عملیاتی سرکل

این حوزه شامل مقبره ملاقطب الدین، رودخانه عصرآباد، کوه فیلتوس و مسیر کوهنوردی قلعه برد است و سطح عملکردی آن استانی - منطقه ای ارزیابی می شود.

۶- حوزه عملیاتی نژمار

این حوزه دارای جاذبه های متنوع طبیعی، تاریخی، مذهبی - زیارتی و فرهنگی - هنری است که از جمله رود ریخلان جاذبه مذهبی - زیارتی نژمار و جاذبه های تاریخی، طبیعی و فرهنگی - هنری روستای بالک رامی توان نام برد. روستای بالک بعنوان روستای گردشگری معرفی شده است. سطح عملکردی این حوزه منطقه ای ارزیابی شده است.

۷- حوزه عملیاتی پیر خضران

این حوزه عملیاتی دارای جاذبه های متنوع طبیعی، تاریخی، مذهبی - زیارتی و فرهنگی - هنری است که از جمله می توان ارتفاعات سورکول و تپه تاریخی هفت سواره بلچه سور و جاذبه های طبیعی، مذهبی - زیارتی و فرهنگی - هنری پیر خضران را نام برد. روستای پیر خضران بعنوان روستای گردشگری معرفی شده است. سطح عملکردی این حوزه منطقه ای ارزیابی شده است.

۸- حوزه عملیاتی کوماسی

این حوزه عملیاتی شامل رودخانه کوماسی، مسیرکوهنوردی میانه، ارتفاعات قوچ سلطان و جاذبه های طبیعی روستای برده سفید می باشد. سطح عملکردی آن محلی - استانی ارزیابی شده است. ۹- حوزه عملیاتی شهرمریوان

حوزه شهرمریوان شامل جاذبه های متنوع طبیعی (پارکها) و تاریخی (تپه کلین کبود، عبدالله بیگ، دارسیران قدیم) و قلعه هلوخان و نیز جاذبه فرهنگی- هنری (صنایع دستی شهرمریوان و جاذبه های تاریخی و فرهنگی - هنری روستای بيله است. روستای بيله بعنوان روستای گردشگری معرفی شده است. سطح عملکردی این حوزه عملیاتی ملی ارزیابی شده است .

۱۰- حوزه عملیاتی منفرد پیران شاه

این حوزه شامل محوطه تاریخی کچگه گاوپیران شاه است و سطح عملکردی آن محلی - استانی ارزیابی شده است .

ب- بخش (حوزه) خامیرآباد

بخش (حوزه) خامیرآباد دارای ۵ حوزه عملیاتی به شرح زیر است :

۱ - بازارچه مرزی باشماق

بازارچه مرزی باشماق با جاذبه تجاری- بازرگانی یکی از مناطق نمونه گردشگری مصوب استان است و سطح عملکردی آن ملی - فراملی ارزیابی شده است .

۲- حوزه عملیاتی بیلو

این حوزه عملیاتی شامل دشت بیلو و رودخانه قزلچه سو است و دارای جاذبه طبیعی و فرهنگی - هنری است و سطح عملکردی آن محلی- استانی ارزیابی می شود .

۳- حوزه عملیاتی جشنی آباد

این حوزه شامل اثر تاریخی روستای قلقله و جاذبه مذهبی - زیارتی روستای جشنی آباد است و سطح عملکردی آن محلی - ستانی ارزیابی شده است .

۴- حوزه عملیاتی منفرد آسن آباد

این حوزه شامل جاذبه های طبیعی روستای آسن آباد است و سطح عملکردی آن محلی - استانی ارزیابی شده است .

۵- حوزه عملیاتی منفرد انجیران

این حوزه شامل جاذبه های طبیعی و مذهبی- زیارتی روستای انجیران است و سطح عملکردی آن نیز محلی - استانی ارزیابی شده است .

پ - بخش سرشیو (حوزه چناره)

این بخش یا حوزه دارای ۸ حوزه عملیاتی به شرح زیر می باشد :

۱- حوزه عملیاتی گویله

این حوزه شامل قلعه وشکلان وقبور خمره ای توت سرخان وآبشار فصلی گویله وجاذبه های طبیعی محور سقز - مریوان است و سطح عملکردی آن استانی - منطقه ای ارزیابی شده است.

۲- حوزه عملیاتی قمچیان

این حوزه شامل جاذبه های گردنه کانی کن قمچیان وغار طبیعی تراق تپه است و سطح عملکردی آن محلی - استانی ارزیابی می شود.

۳- حوزه عملیاتی گاران

این حوزه شامل مجموعه جاذبه های طبیعی،تاریخی گاران، ده کهنه دوویسه،قبور خمره ای چالی سور وقلعه بان قلو ز گیلی گران می باشد.سطح عملکردی آن استانی - منطقه ای ارزیابی شده است.

۴- حوزه عملیاتی زویران

این حوزه شامل آب معدنی زویران،جاذبه های فرهنگی- هنری زویران، کوه پیرالیاس گله و جاذبه های فرهنگی- هنری ومذهبی-زیارتی گله است .روستاهای زویران وگله بعنوان روستای گردشگری معرفی شده اند. سطح عملکردی این حوزه منطقه ای ارزیابی شده است .

۵- حوزه عملیاتی بلکر

این حوزه شامل جاذبه های مذهبی - زیارتی (پیرتوکل) بلکر وجاذبه های طبیعی گردنه ناوطاق باغان می باشد و سطح عملکردی آن استانی - منطقه ای ارزیابی شده است .

۶- حوزه عملیاتی کاکو ذکریا

این حوزه عملیاتی شامل جاذبه های طبیعی، تاریخی، مذهبی- زیارتی وفرهنگی - هنری روستای گردشگری کاکو ذکریا وجاذبه های تاریخی روستاهای جانوره وقطوند وچاولکان و جاذبه های طبیعی رودخانه قطوند - جاتوره است و سطح عملکردی آن منطقه ای ارزیابی شده است .

۷- حوزه عملیاتی ناوکلان

شامل قبرستان تاریخی دره وزان وناوکلان است و سطح آن محلی - استانی ارزیابی شده است .

۸- حوزه عملیاتی گلچیدر

این حوزه شامل غار طبیعی گلچیدر، کوه سلطان اغزتو وقبور خمره ای درویش اولیاء است. سطح عملکردی این حوزه خملیاتی استانی - منطقه ای ارزیابی می شود .

ظرفیت های گردشگری قطب مریوان :

جدول شماره ۴: جاذبه ها، سطح عملکردی و موقعیت حوزه های عملیاتی قطب مریوان- ناحیه مریوان

نام حوزه عملیاتی	بخش (حوزه)	نوع جاذبه گردشگری حوزه عملیاتی	سطح عملکردی
نی	۱ ۲ ۳ ۴ ۵	طبیعی،تاریخی فرهنگی - هنری	منطقه ای
زریوار مریوان		طبیعی،تاریخی فرهنگی - هنری	ملی مصوب
نه نه		طبیعی،تاریخی،مذهبی،زیارتی، فرهنگی - هنری	منطقه ای
نشکاش		طبیعی،تاریخی فرهنگی - هنری،مذهبی،زیارتی	منطقه ای
سرکل		طبیعی،تاریخی،مذهبی،زیارتی	استانی-منطقه ای

نژمار		طبیعی، تاریخی، مذهبی، زیارتی، فرهنگی هنری	منطقه ای
پیر خضران		طبیعی، تاریخی، مذهبی، زیارتی، فرهنگی - هنری	منطقه ای
کوماسی		طبیعی	محلی - استانی
شهر مریوان		طبیعی، تاریخی، مذهبی، زیارتی، فرهنگی - هنری	ملی
منفرد پیران شاه		تاریخی	محلی - استانی
بازارچه مزی باشماق	منطقه آباد	تجاری، بازرگانی، طبیعی	ملی - فراملی، مصوب
بیلو		طبیعی، فرهنگی، هنری	محلی - استانی
جشنی آباد		تاریخی، مذهبی، زیارتی	محلی - استانی
منفرد آسن آباد		طبیعی	محلی - استانی
منفرد انجیران		طبیعی، مذهبی، زیارتی	محلی - استانی
گویله	منطقه (منطقه)	طبیعی، تاریخی	استانی - منطقه ای
قمچیان		طبیعی	محلی - استانی
گاران		طبیعی، تاریخی	استانی - منطقه ای
زویران		طبیعی، مذهبی، زیارتی، فرهنگی - هنری	منطقه ای
بلکر		طبیعی، مذهبی، زیارتی	استانی، منطقه ای
کاکود کربا		طبیعی، تاریخی، مذهبی، زیارتی، فرهنگی - هنری	منطقه ای
ناوکلان		تاریخی	محلی - استانی
گلچیدر		طبیعی، تاریخی	استانی - منطقه ای

جدول شماره ۵: جاذبه ها، سطح عملکردی و موقعیت حوزه های عملیاتی قطب مریوان - ناحیه سروآباد

نام حوزه عملیاتی	بخش (حوزه)	نوع جاذبه گردشگری حوزه عملیاتی	سطح عملکردی
پایگلان	منطقه سروآباد	طبیعی، تاریخی، مذهبی، زیارتی	منطقه ای
رزاب		طبیعی، مذهبی، زیارتی، فرهنگی، هنری	منطقه ای
دل وروار		طبیعی، فرهنگی، هنری	منطقه ای
دیوزناو		طبیعی، تاریخی	منطقه ای
کوسلان		طبیعی	منطقه ای
دزلی		طبیعی، تاریخی، مذهبی، زیارتی، فرهنگی، هنری	منطقه ای - ملی
درکی		طبیعی	منطقه ای
بیساران		طبیعی، تاریخی، مذهبی، زیارتی، فرهنگی، هنری	منطقه ای
سروآباد		طبیعی، تاریخی، مذهبی، زیارتی، فرهنگی، هنری	منطقه ای - ملی
منفرد حسین آباد		طبیعی	محلی - استانی
اورامان تخت	اورامان	طبیعی، تاریخی، مذهبی، زیارتی، فرهنگی، هنری	ملی مصوب
ناو		طبیعی، تاریخی، مذهبی، زیارتی، فرهنگی، هنری	منطقه ای - ملی
سلین		طبیعی، تاریخی، مذهبی، زیارتی، فرهنگی، هنری	منطقه ای

در این پژوهش حوضه گاران این حوزه شامل مجموعه جاذبه های طبیعی، تاریخی گاران، ده کهنه دوویسه، قبور خمره ای چالی سور وقلعه بان قلوز گیلی گران، دریاچه سدگاران می باشد. سطح عملکردی آن استانی - منطقه ای ارزیابی شده است.

محدوده سد گاران با وجود جنگل‌ها، مراتع، رودخانه و طبیعت بکر از ویژگی‌های خاص اکوتوریستی برخوردار است. در مطالعات محلی و منطقه‌ای سد گاران دارای جاذبه‌های مختلف منطقه‌ای بوده که عمده آنها شامل: قلعه هلوخان (ایمام) از دوره صفوی، دریاچه زیربار، پل گاران، روستای دیدنی اورامانات تخت، روستای درکی، آبشار کوبله، آبشار بل و مقبره پیر شالیار می‌باشد. در این بخش با توجه به اهداف مطالعاتی طرح، ابتدا مختصری از جاذبه‌های منطقه‌ای و سپس به بررسی جاذبه‌های رودخانه و سد گاران می‌پردازیم.

تفرجگاه‌های جنگلی اطراف

به علت وجود محیط کوهستانی و جنگلی در اطراف مریوان تفرجگاه‌های بسیاری وجود دارد از جمله می‌توان به رودخانه و سد گاران در محور اصلی مریوان به سقز، محوطه جنگلی اطراف روستای سیانو و تفرجگاه ملاقوبی در کنار سندیج- مریوان پشت روستای هجرت اشاره نمود.

آبشارهای فصلی

در مسیر جاده مریوان به سقز آبشارهای فصلی با نام قمچیان، کویله در نزدیکی روستاهایی با همین نام قرار گرفته است که در فصل بهار با زیبایی خود موجب جذب گردشگر در این مسیر می‌شوند.

قلل معروف

به علت وجود ارتفاعات مهم در شهرستان مریوان هر ساله تعداد زیادی از کوهنوردها و دوستداران طبیعت‌گردی به قلل و دامنه‌های کوه‌های این شهرستان صعود می‌نمایند که می‌توان به قلّه سلطان اعزه‌تو در مسیر مریوان به سقز، قلّه میراجی نزدیک روستای نی، کوه قله برد نزدیک روستای چور، قلّه گاران در مسیر مریوان به سقز اشاره نمود.

صنایع دستی و سوغات محلی

مهم‌ترین محصولات صنایع دستی مریوان محصولات چوبی، گیوه‌های محلی و شال دستباف است. همچنین عسل طبیعی سرشیو به عنوان سوغات محلی مریوان در بازار شهر به گردشگران عرضه می‌گردد.

رودخانه گاران

رودخانه گاران به عنوان مهم‌ترین منبع آب‌های سطحی منطقه، از کوه‌های چهل‌چشمه در شمال شرق مریوان سرچشمه گرفته و پس از دریافت شاخه‌های متعدد مانند عصرآباد، آب زیربار در مسیر جریان خود در ابتدای تنگ کردلان در غرب سروآباد با رودخانه آزاد یکی شده و رودخانه سیروان را تشکیل می‌دهد و پس از طی مسافتی وارد خاک عراق (سد دربندی خان) می‌شود.

متوسط آبدهی در ایستگاه سر چشمه ۵.۴ متر مکعب بر ثانیه می‌باشد که بر اساس آمار ثبت شده حداکثر دبی سالانه آن حدود ۱۲.۸ متر مکعب در سال آبی ۴۷-۴۸ و حداقل میزان آب دهی آن ۱.۱۴ در ثانیه در سال آبی ۳۹-۱۳۳۸ ثبت شده است و در نتیجه آبدهی رودخانه گاران متناسب با تغییرات دما و بارش و زاویه تابش در نوسان است. بیشترین آبدهی رودخانه مربوط به فروردین‌ماه با دبی بیش از ۲۳.۴۲ متر مکعب در ثانیه است که ناشی از ذوب برف ارتفاعات و بارندگی در منطقه است و حداقل آبدهی آن در ماه‌های شهریور و مهر ماه است که با توجه به گرمای شدید هوا و تعرق ناشی از آن و فصل آبیاری زمین‌های زراعی و عدم بارش تابستانه باعث کم-

آبی رودخانه و تشدید نیاز آبی منطقه می‌شود. همزمان با ورود توده‌های مرطوب مدیترانه‌ای و غربی به منطقه و حاکم شدن جو ناپایدار و بارش‌های جوی، شاهد افزایش تدریجی آبدهی رودخانه تا فروردین‌ماه هستیم و سپس به تدریج از میزان آبدهی رودخانه کاسته شده و در فصل تابستان به حداقل ممکن می‌رسد.

با توجه به خصوصیات فیزیوگرافی حوزه آبریز گاران، این رودخانه با داشتن طول بیش از ۳۸ کیلومتر، وسعت بیش از ۴۰۰ کیلومتر مربعی آن، محیط ۹۲ کیلومتر و با ضریب گراویلوس ۱.۲۹ از زمان تمرکز کمتر از ۷ ساعت برخوردار است که نشانگر کشیدگی نسبی شکل حوزه و پوشش گیاهی نسبتاً خوب منطقه، پایین بودن اوج دبی سیلاب در رودخانه مذکور می‌باشد و با توجه به اجرای سد مخزنی گاران بر روی این رودخانه، بخش عظیمی از آب‌های سطحی منطقه مهار و ذخیره می‌شود علاوه بر آن و ضمن تقویت سفره آب‌های زیر زمینی، باعث تقویت پوشش گیاهی و رونق بخش کشاورزی در روستاهای واقع در حوزه رودخانه گاران می‌شود که این امر تأثیرات به-سزایی در اقتصاد منطقه و حتی شهر مریوان در ابعاد مختلف خواهد داشت.

تصویر شماره ۱: نمایی از رودخانه و پل گار

سد گاران:

وجود سد گاران به عنوان یکی از مهمترین پتانسیل های مورد توجه در این منطقه می تواند فرصت بسیار مناسبی جهت بهره برداری از تاسیسات آبی برای شرکت آب منطقه ای باشد.

بر اساس اطلاعات اخذ شده از مهندسین مشاور پویاب، سد مخزنی گاران در ۲۰ کیلومتری شمال شرق شهر مریوان بر روی رودخانه گاران احداث شده است که گنجایش مخزن آن ۸۵ میلیون متر مکعب می باشد و از جمله اهداف مهم آن آبیاری بیش از ۱۰۴۵۰ هکتار از اراضی کشاورزی آبی و دیم مریوان و قزلچه سو و تأمین آب شرب و صنعتی شهر مریوان به میزان بیش از ۱۳.۵ میلیون متر مکعب می باشد.

سد مخزنی گاران از نوع سنگریزه ای با هسته بر روی شاخه اصلی رودخانه گاران و در حد فاصل دو روستای ویله و دویسه در مجاورت جاده مریوان به سقز قرار دارد.

توسعه گردشگری نیازمند بسترسازی های مناسب در زمینه های گوناگون اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است. بهبود بنیان ها در هر یک از زمینه های یاد شده به توسعه فراگیر فعالیت های گردشگری و کارایی مؤثرتر سرمایه گذاری ها کمک می کند. در منطقه مریوان که همواره پذیرای گردشگران فراوانی از نقاط گوناگون کشور بوده و در همه فصول سال زمینه فعالیت های گردشگری در قلمرو آن فراهم است، زمینه های اجتماعی و فرهنگی پذیرش گردشگران و همزیستی با این پدیده به تدریج شکل گرفته است. بسترسازی در زمینه های اجتماعی و فرهنگی در کنار سرمایه گذاری های انجام شده در حوزه های گردشگری پیش رفته است. شاید بتوان تأثیرات اجتماعی و فرهنگی گردشگری را دارای دامنه گسترده تری در مقایسه با تأثیرات اقتصادی آن دانست.

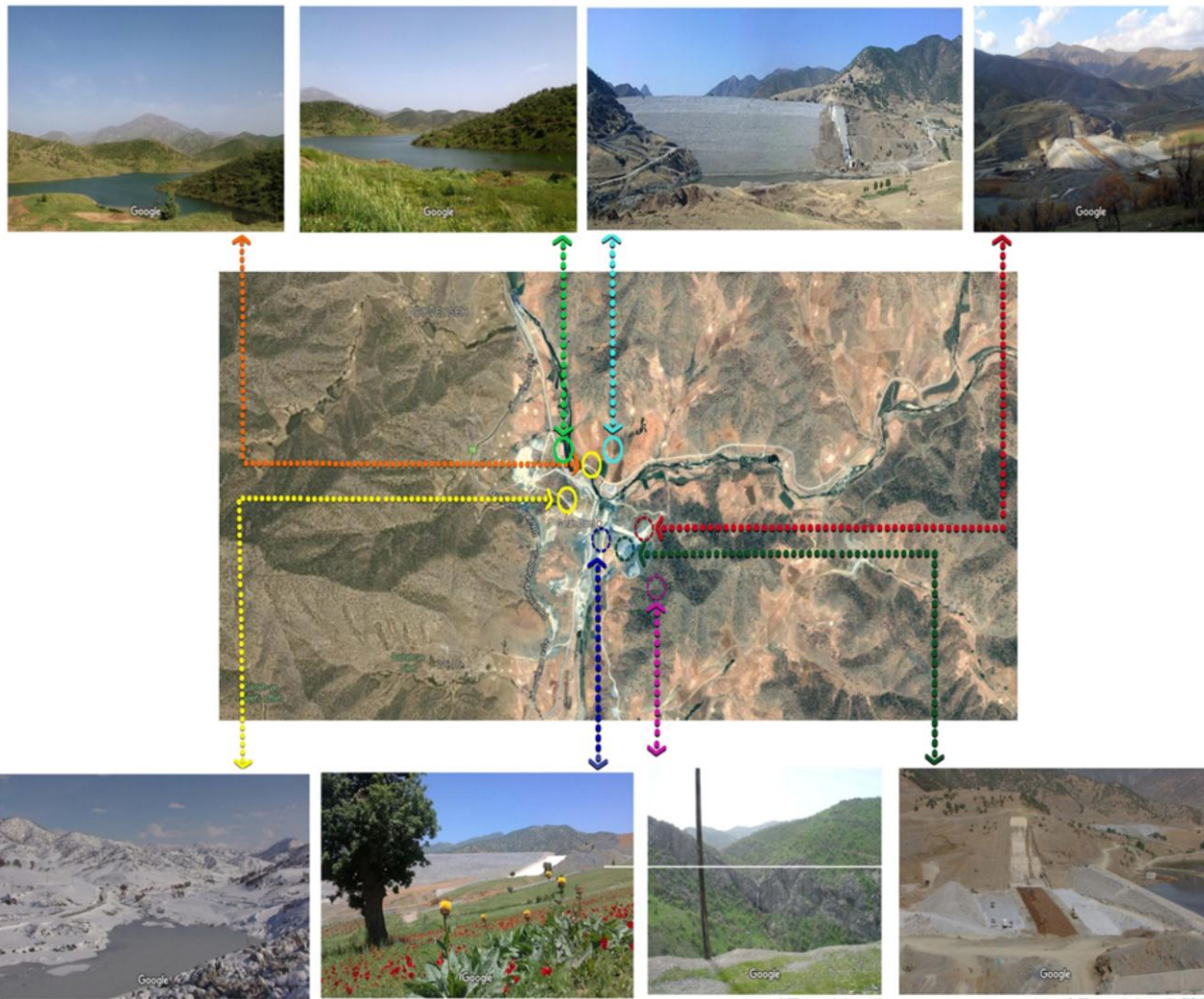
در ارتباط با مناطق جنگلی بلوط، پهنه دارای شیب مناسب و دید و منظر عالی برای گردشگری سلامت، دسترسی سریع به روستاهای اطراف، بسترهای رودخانه و دشت های با دید مناسب از نکات مهم این سد به شمار می رود. آنچه بیش از همه در این منطقه به چشم می خورد این است که در پایین دست سد، یکی از زوایای دید به طور کامل بسته شده و به طور کلی جهت گیری فعالیت ها به سمت داخل اراضی خواهد بود. این بسته شدن دید از طرفی حس حضور در کنار یک دریاچه بزرگ و زیبای موجود را مسدود کرده و از طرفی دیواری بلند و عظیم میان عملکردهای طرح گردشگری سد گاران به عنوان یک طرح واحد پدید آورده است.

وجود دشت های زیبا پهنه های جنگلی نیمه متراکم، رودخانه و سد و چشم اندازهای مناسب به واسطه آن در طول سال از جمله مواردی است که در محدوده سد گاران و حوزه طراحی قابل شهود است. بهره گیری از این چشم اندازها، توسعه و تقویت این ظرفیت ها و ارتقاء نقش این مرکز به عنوان یک نقطه تفریحی می تواند به رشد هر چه بیشتر و بهتر مجموعه و مناطق اطراف آن کمک شایانی نماید.

گرچه مناطق کناره رودخانه گاران را بر حسب رونق فعالیت‌های گردشگری و دامنه تأثیرات آن می‌توان به حوزه‌های گوناگون تقسیم‌بندی کرد، با این حال منطقه سد گاران که در منطقه مریوان جای گرفته است نیز در زمره مناطقی است که در مسیر دسترسی جاده سقز جای گرفته است. جای گرفتن در کنار این کریدور موقعیت مناسب و ویژه‌ای برای بهره‌گیری از ظرفیت‌های گردشگری آن پدید آورده است. شهر مریوان که مرکز شهری محدوده مطالعاتی است، دارای موقعیت مرکزی در بهره‌برداری از فرصت‌های موجود است و انتظار بر این بوده که در این شهر و محدوده پیرامونی آن که از استعدادهای طبیعی قابل توجهی برای توسعه فعالیت‌های گردشگری برخوردار است، سرمایه‌گذاری‌های مورد نیاز در زیربخش‌های مرتبط با گردشگری شکل گیرد. اما علی‌رغم وجود جاذبه‌های گردشگری در منطقه گاران و توسعه این ظرفیت‌ها که با بهره‌برداری از سد مخزنی گاران تحقق می‌یابد، سرمایه‌گذاری‌های مناسب در بخش گردشگری در این منطقه تحقق نیافته است. فقدان سرمایه‌گذاری در حوزه گردشگری که با بهره‌برداری اقتصادی از ظرفیت‌های موجود ارتباط دارد، یکی از کمبودهایی است که در بخش گردشگری محسوس است و این موضوع را می‌توان یکی از نقاط ضعف اقتصادی در منطقه نام برد.

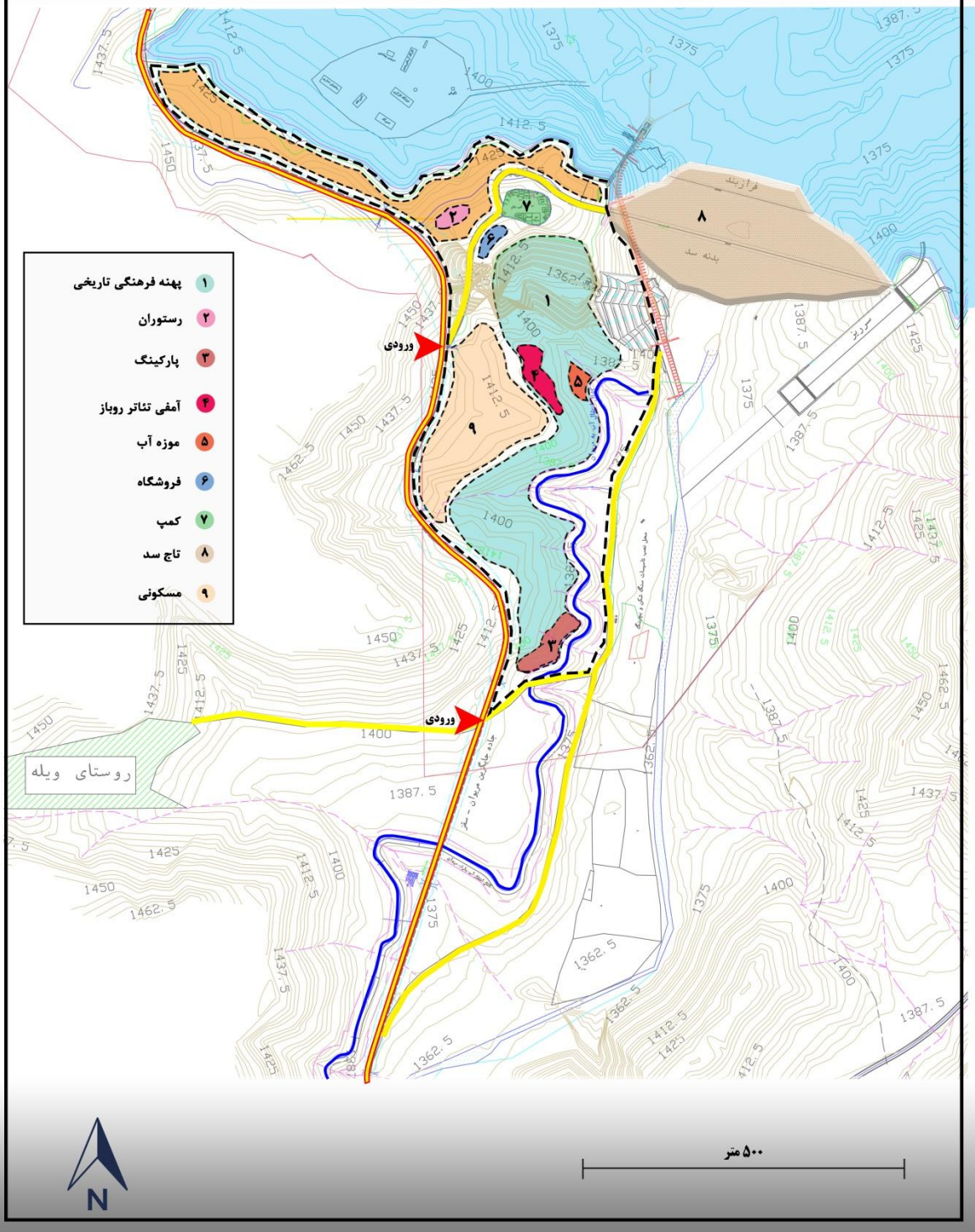

تصویر شماره ۲: دید و منظر اطراف سد گاران

گردشگری با رویکرد فرهنگی - تاریخی

شکل شماره ۳: کاربری طرح گردشگری فرهنگی-تاریخی

گردشگری زریوار

تالاب آب شیرین زریوار در فاصله سه کیلومتری غرب شهر مریوان، در استان کردستان قرار دارد. دسترسی به این تالاب از مسیر جاده مریوان به شهر باشماق امکان پذیر می‌باشد. جاده مذکور از شرق تالاب می‌گذرد. فاصله تالاب از شهر سنندج ۱۱۰ کیلومتر می‌باشد که در نقشه شماره (۱-۱) مسیر دسترسی به محل پروژه نشان داده شده است. در خصوص نامگذاری این تالاب، وجه تسمیه‌های مختلفی وجود دارد:

- نام اصلی آن «زیراوبار» بوده است که به [زبان کردی](#) به معنی آب کف کنار است. چون آب این تالاب از چشمه‌های در کنار آن تامین می‌شود، نام زریبار را می‌توان تغییر یافته این نام دانست.

- واژه زریبار یا زریوار متشکل از دو واژه زری به معنی تالاب (در زبان کردی) و پسوند تشبیهی وار یا بار است که ترکیبش معنی تالاب یا تالاب‌وار را متبادر می‌کند.

آب [تالاب](#) زریوار شیرین است و از تعدادی [چشمه](#) کف جوش و بارش باران تامین می‌شود در بیشتر زمستان‌ها سطح تالاب لباسی یخی بر تن می‌پوشد این [تالاب](#) در ارتفاع ۱۲۸۵ متری از سطح دریا واقع شده است و طول تالاب زریوار حدود پنج کیلومتر و عرض آن حدود ۱.۶ کیلومتر است وسعت [تالاب](#) به دلیل تغییرات حجم آبی در فصول مختلف متغیر و حداکثر عمق آن ۵.۵ متر است. [تالاب](#) زریوار یکی از منحصر به فردترین تالاب‌های آب شیرین در جهان به شمار می‌رود و کلیه شرایط جامع یک [تالاب](#) بین المللی را داراست و حتی مواردی از رفتار و عملکرد برخی از موجودات مشاهده می‌شود که تاکنون مطالعه و یا اعلام نشده است که نیاز به بررسی بیشتر را می‌طلبد.

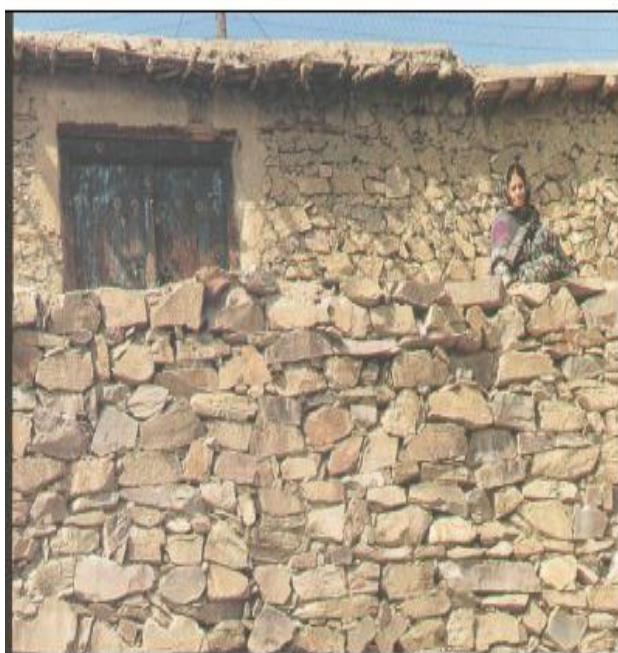
تالاب زریوار از نظر موقعیت سیاسی در بخش مرکزی و خاوو میرآباد شهرستان مریوان در استان کردستان قرار دارند. مهمترین شهر در محدوده تالاب زریوار، شهر مریوان می‌باشد که دسترسی به این شهر

نمایش می دهد.

با توجه به کمبود آب مورد نیاز برای طرح‌های کشاورزی دشت مریوان و تامین آب شبکه آبیاری و زهکشی ۱۸۰۰ هکتار اراضی جنوب تالاب، یک سد خاکی به طول تاج ۱۷۷۰ متر و ارتفاع ۴/۹ متر در جنوب تالاب احداث گردید که موقعیت جغرافیایی آن در جدول شماره (۱-۲) نشان داده شده است. طبق تحقیقات به عمل آمده، از زمان احداث این سد خاکی تا زمان فعلی فقط ۵ سال برداشت آب از تالاب از اوایل اردیبهشت تا مهرماه جهت مصارف کشاورزی انجام گردیده است. این در حالی است که حداکثر حجم آب برداشتی تقریباً ۵ میلیون متر مکعب گزارش شده است. با توجه به خشکسالی سال‌های اخیر در ۵ سال اخیر امکان برداشت آب از تالاب مقدور نشده است. تنها مصرف خروجی تالاب مقدار آبی است که توسط شهرداری برای مصارف تفریحی برداشت می‌شود که این مقدار آب برابر با ۳۰۰۰ لیتر در روز تخمین زده شده است.

تصویر ۹: خانه های روستایی در محدوده تالاب زریوار

بررسی کاربری تفریحی و ورزشی از بستر تالاب

شیوه‌های استفاده از تالاب زریوار و بهره‌گیری از توان اکوتوریستی آن در حال حاضر بسیار ابتدایی و محدود است. به عبارتی می‌توان گفت که در حال حاضر از این مزیت و درآمدهای مترتب از آن، استفاده

چندانی نمی‌شود. مهمترین شیوه‌های بهره‌برداری و اشتغال‌زایی از تالاب زریوار را می‌توان در موارد زیر خلاصه نمود.

الف: استفاده تفریحی از ساحل تالاب از طریق تاسیسات متعلق به شهرداری مریوان

ب: استفاده از قایق پدالی برای گردش روی آب

ج: استفاده از ساحل کنار اسکله برای شنا در تابستان

د: انجام ماهیگیری تفریحی

امکانات و تاسیساتی که برای بهره‌برداری از تالاب وجود دارند عبارتند از:

موقعیت دایک خاکی و شبکه آبیاری زهکشی واقع در پایین دست سد

سد خاکی دریاچه زیریوار

- مهمانسرای نیروی انتظامی که برای استفاده نیروهای انتظامی اختصاص داده شده است و فاقد کاربری عمومی برای مسافران و سایرین است. این مهمانسرا بر روی تپه شرقی مشرف به تالاب قرار گرفته است و انشعابی از راه اصلی به مهمانسرای جهانگردی دسترسی آن را تامین می کند.

- مهمانسرای سازمان مراکز ایرانگردی و جهانگردی با ظرفیت ۴ واحد ساختمانی شامل ۱۰ اتاق و یک رستوران و ساختمان سرایداری که بر روی تپه شرقی مشرف به تالاب و کمی پایین تر از مهمانسرای نیروی انتظامی قرار گرفته است.

- هتل زریوار که در محور مریوان به تالاب به تازگی احداث گردیده و تا حدودی مشکل اقامت مسافران را حل نموده است.

- سایت ویلاهای مروارید که پشت تپه مشرف به تالاب احداث گردیده است. این ویلاها نیز جدیداً احداث شده و مشکل اقامت مسافران را تا حدودی حل نموده است .

- ساختمان محیط‌بانی تالاب زریوار که در پایین مهمانسرای جهانگردی قرار دارد. این ساختمان هم دفتر محیط‌بانی تالاب است و هم اینکه از که از یک اتاق آن می‌توان به عنوان مهمانسرا در مواقع ضروری استفاده نمود.

- ساختمان مهمانسرای منابع طبیعی واقع در کنار محیط‌بانی سازمان حفاظت محیط زیست

- ساختمان مهمانسرای شهرداری مریوان در کنار محیط‌بانی

- ساختمان نگهبانی تالاب و تاسیسات اسکله شهرداری

- پارک مرسوم به شهرداری و تجهیزات تفریحی آن، متعلق به شهرداری که داخل شهر واقع شده است

- ایستگاه پمپاژ آب و موتور خانه متعلق به شهرداری که برای مقاصد آبیاری فضای سبز اطراف مورد استفاده قرار می گیرد.

- بوفه های مواد خوراکی و اغذیه فروشی به تعداد ۴ واحد و متعلق به شهرداری که اجاره داده می شوند.

- پارکینگ سرباز شهرداری با ظرفیت حدود ۲۰۰ دستگاه اتومبیل در شرق تالاب

- اسکله ساحلی برای پهلوگیری قایق های تفریحی متعلق به شهرداری در شرق تالاب

اصلی ترین استفاده کنندگان از این تاسیسات، ساکنین خود شهر مریوان، مهمان آنها و مسافرانی اند که از شهرهای دور و نزدیک به ویژه سنندج به اینجا می آیند. در روزهای تعطیل و نیمه تعطیل مردم به پارک تالاب آمده و اغلب در فصل تابستان تا پاسی از شب هم رفت و آمد در پارک برقرار است.

استفاده کنندگان از تاسیسات کنار تالاب شامل دو گروه می شوند:

الف- افرادی از ساکنین شهر مریوان که برای تفرج های چند ساعته و کوتاه مدت در طول هفته و یا روزهای آخر هفته به کنار دریاچه می آیند. این افراد اغلب برای گشت و گذار و استفاده از هوای آزاد و طبیعت ساحل به تاسیسات کنار تالاب مراجعه می کنند.

ب- افرادی که به صورت خانوادگی و یا گروهی با هدف پیک نیک به ساحل می‌آیند. این افراد اغلب روزهای تعطیلی آخر هفته را برای این کار انتخاب می‌کنند. لیکن تعدادی از خانوارهای ساکن مریوان در فصل تابستان که هوا مطبوع است، حتی در روزهای عادی نیز به صورت پیک‌نیک خانوادگی به کنار تالاب می‌آیند.

در هر دو گروه، استفاده از جایگاه‌های موجود که اجاره داده می‌شود، معمول است. امتیاز اصلی پارک شهربازی، تجهیزات تفریحی آن است که عمدتاً با هدف سرگرمی کودکان و نوجوانان احداث شده است. برخلاف ساکنین شهرهای بزرگ و شلوغ که برای استراحت و پیک‌نیک، فضاهای آرام و دنج را ترجیح می‌دهند. ساکنین شهرهای کوچک و روستا، از جاهای شلوغ و پر رفت و آمد، نظیر پارک شهربازی که مکان‌هایی برای کودکان نیز داشته باشد، بیشتر رضایت دارند. به همین دلیل بیشترین مراجعات برای بهره‌گیری فراغتی از سواحل تالاب به این تاسیسات انجام می‌گیرد. البته ناگفته نماند که در سایر سواحل تالاب یا امکاناتی وجود ندارد و یا اینکه دسترسی به آنها آنقدر دشوار است که مردم ناگزیر از مراجعه به تاسیسات شهرداری هستند.

وضعیت کاربری اراضی و مساحت زمین‌های واقع در بستر و حریم

کاربری	مساحت کل (هکتار)	درصد مساحت کاربری های مختلف حاشیه تالاب	مساحت در حریم (هکتار)	درصد مساحت کاربری های موجود در حریم	مساحت در بستر (هکتار)	درصد مساحت کاربری های موجود در بستر
آبریز	۰.۵۹	۰.۰۹	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۵۹	۰.۱۰
باغ شهرداری	۰.۴۴	۰.۰۷	۰.۱۳	۰.۲۴	۰.۳۱	۰.۰۵
پایگاه نیروهای نظامی	۴.۰۷	۰.۶۳	۲.۴۹	۴.۶۷	۱.۵۹	۰.۲۷
جاده نظامی قدیمی	۰.۹۶	۰.۱۵	۰.۱۴	۰.۲۶	۰.۸۲	۰.۱۴
زمینهای شهرداری	۱.۰۴	۰.۱۶	۰.۹۲	۱.۷۲	۰.۱۲	۰.۰۲
زهکش	۰.۷۲	۰.۱۱	۰.۰۳	۰.۰۵	۰.۷۰	۰.۱۲
سرریز	۰.۰۹	۰.۰۱	۰	۰.۰۰	۰.۰۹	۰.۰۲
کشاورزی	۶۲۷.۷۵	۹۷.۳۰	۴۷.۸۴	۸۹.۸۳	۵۷۹.۱۲	۹۸.۲۸
محل عبور دام	۵.۹۳	۰.۹۲	۰	۰.۰۰	۵.۹۳	۱.۰۱
مسکونی	۳.۶۱	۰.۵۶	۱.۷۲	۳.۲۳	۰.۰	۰.۰۰
مجموع	۶۴۵.۲۰	۱۰۰.۰۰	۵۳.۲۵	۱۰۰.۰۰	۵۸۹.۲۷	۱۰۰.۰۰

سازمان سلامت مجازیت

اداره کل سلامت مجازیت کردستان

بسم تعالی

ریاست جمهوری

شماره: ۴۴۳

تاریخ صدور: ۸۶،۲،۳

پیوست:

محدوده تالاب مطالعات و بررسی های لازم را انجام دهد و در مورد تعیین محل جایگزین (پارکینگ مناسب خودرو در خارج از محدوده تالاب) اقدامات لازم را انجام دهد.

تبصره: میزان تعهدات شهرداری به تعهدات ایجاد شده توسط شرکت عمران و توسعه زیروار قبل از تاریخ این قرارداد متناسب با میزان سهم و اختیارات شهرداری بوده و از این تاریخ به بعد ادامه فعالیت شرکت مزبور در خصوص زیروار غیر قابل پذیرش می باشد.

۱۳-۳) شهرداری در طول مدت قرارداد مکلف و موظف به تامین دو دستگاه قایق موتوری جهت استفاده اداره کل حفاظت محیط زیست استان کردستان با قایقران و کلیه تجهیزات جهت پاکسازی دریاچه و نظارت بر اجرای صحیح قرارداد و انجام امورات مطالعاتی و تحقیقاتی در محدوده تالاب (یک فروند قایق تا پایان مدت قرارداد و یک فروند تا سقف ۳۶۰/۰۰۰/۰۰۰ میلیون ریال هزینه) می باشد.

تبصره: استفاده از این قایق ها صرفا با هماهنگی اداره کل حفاظت محیط زیست استان امکانپذیر بوده برای امورات دیگر و یا توسط اشخاص فاقد صلاحیت ممنوع می باشد.

تبصره ۱: زمان و مکان و نحوه استفاده از قایق مذکور با صلاحدید اداره کل حفاظت محیط زیست استان تعیین خواهد شد...

۱۴-۳) شهرداری مکلف است ظرف مدت سه ماه از تاریخ عقد قرارداد فعالیت های غیرقانونی و غیرمجاز اعم از اسکله های غیرقانونی، دست فروش ها، دکه ها و ... را متوقف، جمع آوری و صرفا مشاغل مجاز معرفی شده برابر مدارک پیوستی شهرداری اجازه فعالیت داشته باشند.

۱۵-۳) در صورت بروز هرگونه حادثه ای که منجر به خسارت جانی و مالی گردد کلیه مسئولیت ها و عواقب قانونی بر عهده شهرداری و یا شرکتهای و افراد حقیقی و حقوقی طرف قرارداد می باشد و اداره کل حفاظت محیط زیست استان کردستان در این خصوص هیچگونه مسئولیتی ندارد.

۱۶-۳) شهرداری متعهد و ملزم به تخلیه محوطه دریاچه از اسکله های غیرمجاز و مستحذات متعلق به

آدرس: مریوان میدان استادیرم بلوار دریاچه تلفن: ۲۴۵۲۱۶۵۸-۲۴۵۲۱۰۶۱

www.ku-doe.ir&kordestan.doe.ir

تلفن رایگان ۱۵۲۰ برای گزارش تخلفات زیست محیطی در خدمت مردم

نتیجه گیری:

نتایج این پژوهش نشان می دهد که مجموع نمره نهایی نقاط قوت و ضعف، برابر ۲/۸۱ شده است که این عدد مقداری بزرگتر از میانگین مورد نظر (۲/۵) است. نتیجه آنکه گردشگری بر اساس بهره برداری از منابع آبی در سطح استان به منظور، دارای شرایط خوب درونی است، به طوری که وضعیت پتانسیل ها از نظر عوامل داخلی دارای قوت می باشد. لذا می توان از توان بالقوه و بالفعل موجود در راستای تعدیل نقاط تهدید و ضعف استفاده کرد.

بررسی وضعیت نهایی فرصت ها و تهدیدها، برابر ۲/۹۷ شده است که این عدد مانند نمره نهایی قوت ها و ضعف ها مقداری بزرگتر از میانگین مورد نظر (۲/۵) است. نتیجه آن که در وضعیت گردشگری منابع آبی استان وجود فرصت ها بیشتر از تهدیدها می باشد.

تجزیه و تحلیل داده ها بیانگر این واقعیت است که امتیاز حاصل از ارزیابی عوامل داخلی (نقاط قوت و ضعف ها) برابر با ۲/۸۱ است، بنابراین، با توجه به اینکه جمع امتیاز عوامل قوت، ۲/۳۸ می باشد و جمع امتیاز نقاط ضعف ۰/۴۲ است، برتری با نقاط قوت می باشد. در نتیجه، این پتانسیل وجود دارد که با برنامه ریزی بر اساس عوامل قوت، به برطرف نمودن ضعف ها پرداخت.

نتایج حاصل از ارزیابی ماتریس عوامل خارجی (فرصت و تهدیدها) امتیاز به دست آمده را ۲/۹۷ برآورد می کنند؛ بنابراین، با توجه به امتیاز نهایی عوامل فرصت (۲/۵۱) و عوامل تهدید (۰/۴۵) باید نتیجه گرفت که در زمینه موضوع مورد بحث، فرصت ها بر تهدیدها غلبه دارند. به طور کلی بهره گیری از این وضعیت، نیازمند، راهبردهای خاص خود می باشد تا بتوان ضعف ها را به حداقل رساند و با تهدیدها مقابله نمود.

تجزیه و تحلیل عوامل درونی و عوامل بیرونی نشان می دهد که راهبرد تهاجمی (حداکثر - حداکثر)، با امتیاز ۴/۸۹ به عنوان مهمترین راهبرد در حفظ منابع آبی جهت بهره برداری و اشتغال در صنعت گردشگری اتخاذ شده است و راهبردهای محافظه کارانه، رقابتی و تدافعی به ترتیب با امتیاز نهایی ۲/۸۳، ۲/۹۳ و ۰/۸۷ در رده های دیگر قرار دارند. در ادامه، به مهمترین موارد در هر راهبرد برای بهره برداری پایدار از منابع آبی در سطح استان کردستان اشاره می شود.

به دلیل درگیر بودن منفعت اقتصاد کشاورزان در نزدیکی مخزن سد و پایاب و ضعف قوانین مالکیت افراد سود جو بیشتر زمین های که دارای قابلیت بالایی جهت گردشگری و امکان توسعه گردشگری می باشد را تصاحب کرده و حاضر به هیچ نوع همکاری با شرکت آب منطقه ای در این زمینه نیستند، لازم است با این برنامه مدیریتی جامع نسبت به باز پس گیری این زمین ها و برگذاری کارگاه های آموزشی جهت جلب مشارکت با درگیر کردن منفعت آنان در راستای گردشگری حق محور اقدام گردد.

محدودیت های زیادی از طرف سازمان ها و اراگان های مختلف جهت بهره برداری از سده وجود دارد که از لحاظ زیست محیطی مهمترین این محدودیت ها الزامات زیست محیطی است که از طرف وزارت نیرو و سازمان محیط زیست لازم الجراست، با توجه به بررسی کلیه این قوانین و مقررات لازم است تصمیم گیری های جدیدی در این زمینه اتخاذ گردد که بتوان با توجه بهره برداری مناسب از توان و پتانسیل این مناطق بهره برد.

نبود قوانین مالکیتی در رابطه با مالکیت بی قید و شرط شرکت آب منطقه ای بر زمین های حرائم سدها و روخانه ها لازم است که نسبت به تلاش جهت وضع قوانین اقدام گردد، همچنین نسبت به افزایش مشارکت بین دستگاهی در خصوص افزایش مشارکت در جهت تسریع این امر اقدام گردد.

نبود طرح های جامع گردشگری جزیره ای عمل کردن سازمان ها و ارگان های ذیربط بیشتر سرمایه گذاری ها با موازی کاری به شکست منجر می گردد و لازم است نسبت به تهیه طرح جامع گردشگری و طرح پدافند غیر عامل در این زمینه اقدام گردد.

منابع:

- مطالعات طرح گردشگری سد گاران مهندسین مشاور سامان آب سرزمین
- مطالعات تعیین حد حریم و بستر دریاچه زریوار مهندسین مشاور پژوهاب شرق
- آقاجانی، سمیه، (۱۳۸۶) راههای تقویت جاذبه های گردشگری در شهرهای ایران"، شوراها، شماره ۲۰، صفحات ۱۸-۲۲
- سازمان جهانی گردشگری (۱۳۷۹) برنامه ریزی توریسم در سطح ملی و منطقه ای، ترجمه دکتر بهرام رنجبریان - محمد زاهدی، انتشارات جهاد دانشگاهی، اصفهان- ۸. شارپلی، ریچارد و جولیا (۱۳۸۰) گردشگری روستایی، ترجمه دکتر رحمت اله منشی زاده - فاطمه نصیری، نشر منشی، تهران.
- طرح جامع توسعه گردشگری استرزیباران تهران (۱۳۹۷)
- زاهدی، شمس السادات (۱۳۸۵) مبانی توریسم و اکوتوریسم پایدار (با تاکید بر محیط زیست)، دانشگاه علامه طباطبایی، شماره نشر ۱۹۱، تهران.
- کازس، ژرژ و پوتیه، فرانسواز (۱۳۸۲): (جهانگردی شهری، ترجمه دکتر صلاح الدین محلاتی، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، تهران.
- رضوانی؛ علی اصغر (۱۳۸۲) جغرافیا و صنعت توریسم، پیام نور، تهران.
- دیناری، احمد (۱۳۸۴) گردشگری شهری در ایران و جهان، انتشارات واژگان خرد، مشهد.
- شارپلی، ریچارد و جولیا (۱۳۸۰) گردشگری روستایی، ترجمه دکتر رحمت اله منشی زاده - فاطمه نصیری، نشر منشی، تهران

